- организовывать прохождение практики в органах власти, судах, адвокатских образованиях, правоохранительных органах новых субъектов. Это даст им бесценный практический опыт и поможет адаптироваться к реальным условиям работы;
- стимулировать студентов к участию в проектной деятельности, например, по разработке нормативных актов, анализу правоприменительной практики, подготовке методических рекомендаций для населения.

Формирование правовой компетентности будущих юристов в контексте интеграции новых территорий – это непрерывный процесс, требующий постоянного совершенствования образовательных программ, поиска новых подходов и активного взаимодействия ВУЗов с органами государственной власти и профессиональным сообществом.

Литература

1. Федеральный конституционный закон от 04.10.2022 № 4-ФКЗ "О принятии в Российскую Федерацию Запорожской области и образовании в составе Российской Федерации нового субъекта – Запорожской области"
2. Коноплянко А.А. Системный и структурный подход в организации воспитательного процесса в высших учебных заведениях / А.А. Коноплянко // Технико-технологическое обеспечение инноваций в агропромышленном комплексе: матер. I Межд. научно-практ. конф. – Мелитополь: МГУ, 2022. – С. 396-398.
3. Кузьмина Т.Н. Социальная значимость куратора высшего учебного заведения в воспитательном процессе / Т.Н. Кузьмина, В.Н. Кузьмин, Т.А. Непарко // Формирование эффективной системы менеджмента в условиях транзитивной экономики: матер. I Межд. научно-практ. конф. – Мелитополь: МГУ, 2024 – С. 618-622.
4. Болтянская Н.И. Значение развития «soft skills» у будущих преподавателей / Н.И. Болтянская, Т.А. Непарко // Формирование эффективной системы менеджмента в условиях транзитивной экономики: матер. I Межд. научно-практ. конф. – Мелитополь: МГУ, 2024 – С. 627-631.
5. Коноплянко А.А. Преподавательская совершенность: когнитивные иллюзии и эффективная методика обучения профессиональным дисциплинам / А.А. Коноплянко, Т.Н. Кузьмина // Инновационные направления интеграции науки, образования и производства: сборник материалов V Межд. научно-практ. конф. – Керчь: КГМТУ, 2024. – С. 637-639.

УДК 37.01:94

ПРАКТЫЧНАЕ ЗНАЧЭННЕ ВЫВУЧЭННЯ АБ'ЕКТАЎ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ І ДУХОЎНАЙ СПАДЧЫНЫ БЕЛАРУСІ ДЛЯ СПЕЦЫЯЛІСТАЎ АПК

Грэбень Я.А., к.г.н., дацэнт, **Мяньчэня С.В.**
Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт, г. Мінск

Сацыяльна-гуманітарныя веды ўвогуле і гістарычныя ў прыватнасці з'яўляюцца неад'емнай часткай падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй. Кампетэнцыі, што фарміруюцца ў працэсе іх выкладання, не толькі з'яўляюцца асновай для фарміравання пачуццяў патрыятызму і грамадзянскай адказнасці, але і маюць практычнае значэнне. Асабліва гэта праяўляецца ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Згодна з артыкулам 54 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь захаванне гісторыка-культурнай спадчыны і іншых нацыянальных каштоўнасцей з'яўляецца абавязкам кожнага [1]. Асаблівая адказнасць ускладаецца на ўласнікаў ці карыстальнікаў аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. На 2023 г. у Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей налічвалася 5670 аб'ектаў і каля 13750 іх уласнікаў ці карыстальнікаў [2, с. 10]. Пры тым, што значная частка аб'ектаў знаходзіцца ў сельскай мясцовасці, вывучэнне пытанняў, звязаных з іх эксплуатацыяй і асаблівасцямі гаспадарчай дзейнасці, актуальна як для кіруючых кадраў сельгаспрадпрыемстваў, так і для спецыялістаў (кадравага рэзерва).

У абавязкі ўласніка ўваходзіць нагляд за аб’ектам, яго фіксацыя і захаванне цэласнасці. Так, менавіта ўласнік падпісвае ахоўны абавязак, павінны вырашаць пытанне аб складанні пашпарта аб’екта, які па яго звароту робяць спецыялісты.

Рэгламент рамонтных і рэстаўрацыйных работ аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны залежыць ад іх катэгорыі. Уся праектная дакументацыя для аб’ектаў катэгорый «0» (сусветнае значэнне), «1» (міжнароднае значэнне), «2» (нацыянальнае значэнне) зацвярджаецца экспертнай камісіяй Міністэрства культуры, а для катэгорыі «3» (рэгіянальнае значэнне) – у абласным выканаўчым камітэце па дазволу міністэрства. Пры гэтым у незалежнасці ад катэгорыі могуць выконвацца работы, якія не парушаюць цэласнасці і гістарычнага характару каштоўнасцей у навакольным асяроддзі, якія не закранаюць фасады, гістарычныя інтэр'еры, апорныя канструкцыі (капітальныя сцены, скляпенні, перакрыцці, падмуркі), і канструктыўныя асаблівасці помнікаў.

Часцей за ўсё гаспадарчая дзейнасць закранае і парушае цэласнасць археалагічных помнікаў, якія ў адрозненні ад помнікаў архітэктуры ці гісторыі, без усталявання ахоўнага знака распазнаць дастаткова цяжка (селішчы, грунтовыя могільнікі). Але і сітуацыя з відавочнымі аб’ектамі, што вылучаюцца на рэльефе мясцовасці (гарадзішчы, курганы) застаецца складанай, нават негледзячы на наяўнасць вакол іх ахоўных зон (каля 50 метраў), дзе гаспадарчая дзейнасць значна абмежавана. Так, у 2014 г. у Круглянскім раёне было разарана 8 унікальных славянскіх курганаў X–XI ст. [3]. Пад час праверкі ў 2019 г. валкавыскай раённай пракуратурай выканання ўладальнікамі аб’ектаў заканадаўства аб ахове гісторыка-культурных каштоўнасцяў было выяўлена, што тры арганізацыі АПК і лясгас не займаліся ўладкаваннем аб’ектаў, якія знаходзіліся пад аховай: тэрыторвыя была забруджана бытавым смеццем і пустазеллем, не былі маркіраваны межы ахоўнай зоны, на адным аб’екце вялася сельскагаспадарчая дзейнаць [4].

Пашкоджанне гісторыка-культурных каштоўнасцей, ці парушэнне іх цэласнасці цягне за сабой адміністрацыйную і крымінальную адказнасць – штраф, грамадскія работы, арышт, абмежаванне ці пазбаўленне свабоды на тэрмін да 3 год, а ў паўторным выпадку – ад 3 да 12 [2, с. 150].

У той жа час, вывучэнне аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны дазваляе сфарміраваць уяўленне аб турыстычным патэнцыяле рэгіёна. Распрацоўка маршрутаў для ўнутранага і ўязднога турызма мае не толькі эканамічнае значэнне (павышэнне інвестыцыйнай прывабнасці, непасрэдны прыбытак ад экскурсій), але і ідэалагічна-выхаваўчае (садзейнічае фарміраванню пачуцця патрыятызма і гістарычнай памяці, павагі да гістарычнага мінулага і традыцый беларускага народа). Актыўнае развіццё ўнутранага турызма ў рэспубліцы – з 1,1 млн паездак у 2019 г. да 1,6 млн.у 2023 г. – робіць дадзеныя веды даволі актуальнымі [5].

Улічваючы актуальнасць вывучэння гісторыка-культурных каштоўнасцей, кафедра сацыяльна-гуманітарных дысцыплін БДАТУ яшчэ у 2014/2015 навучальным годзе пачала выкладанне асобнай дысцыпліны «Гісторыка-культурная і духоўная спадчына беларускага народа» (34 аўдыторныя гадзіны), якая была пазітыўна сустрэта студэнцкай аўдыторыяй, асабліва завочнай формы атрымання адукацыі (многія студэнты-завочнікі працуюць у арганізацыях АПК) [6, с. 507]. Мэтазгодным, лічым, выкарыстанне матэрыялаў дысцыпліны і для слухачоў курсаў перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі спецыялістаў АПК.

Сучасная ўстанова вышэйшай адукацыі рыхтуе не проста спецыяліста, але патэнцыяльнага кіраўніка. Акцэнт на гэтым моманце пад час заняткаў з’яўляецца асноўным момантам, які дае матывацыю студентам засвойваць веды па дадзенай дысцыпліне. Практычная скіраванасць ведаў дазволіць будучым кіраўнікам сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, органаў мясцовай адміністрацыі пазбегнуць абыякавасці і памылак пад час працы, мінімізаваць магчымасць канфліктаў паміж гаспадарчымі задачамі і неабходнасцю захавання гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі, выкарыстоўваць атрыманыя веды для развіцця турыстычнай сферы.

Літаратура
1. Конституция Республики Беларусь: с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г., 17 октября 2004 г. и 27 февраля 2022 г. – Минск : Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, 2022. – 80 с.
2. Сборник информационно-методических материалов по охране историкокультурного наследия Республики Беларусь – / сост. Ходор Г. Н. – Гомель, 2023. – 204 с.
3. Прошлись плугом по истории // СБ: Беларусь сегодня. №193 (24574). Четверг, 9 октября 2014. [Эл. ресурс]. – Режим доступа: https://www.sb.by/articles/proshlis-plugom-po-istorii.html
4. Ценности не ценятся. Прокуратурой района проведена проверка соблюдения законодательства об охране историко-культурного наследия Республики Беларусь // Наш час. Волковысский новостной портал. Воскресенье, 23 Июня 2019 г. [Эл. ресурс]. – Режим доступа: https://volkovysknews.by/zakon-i-poriadok/15552-tsennosti-ne-tsenyatsya-prokuraturoj-rajona-provedena-proverka-soblyudeniya-zakonodatelstva-ob-okhrane-istoriko-kulturnogo-naslediya-respubliki-belarus
5. Главные драйверы развития белорусского внутреннего туризма в 2023 и 2024 годах // Официальный портал Национального агентства по туризму. [Эл. ресурс]. – Режим доступа: https://www.belarustourism.by/news/glavnye-drayvery-razvitiya-belorusskogo-vnutrennego-turizma-v-2023-i-2024-godakh/
6. Мяньчэня, С. В. Праблемы і перспектывы выкладання гістарычных дысцыплін у вышэйшых навучальных установах тэхнічнага профілю / С. В. Мяньчэня // Современные проблемы освоения новой техники, технологий, организации технического сервиса в АПК : материалы Международной научно-практической конференции “Белагро-2019”, Минск, 6–7 июня 2019 г. –Минск : БГАТУ, 2019. – С. 506–510.

UDC 378.1

HOW TO TRAIN MANAGERS FOR EFFECTIVE BUSINESS COMMUNICATION

Sysova N.V.
Belarusian State Agrarian Technical University, Minsk

Successful efforts in agricultural industry with professional and highly qualified specialists have been considered as a strategic task of national importance. Despite the recent times, the issue of preparing qualified, competent specialists, effective in the labor market, competent of giving ideal operation of high-tech divisions of the economy in understanding with the needs and conditions of the market economy is critical.

Communication plays a significant role in the training of highly-skilled managers in the sphere of agribusiness.

An essential element of the management skills toolbox is effective business communication. Factors that lead to business success are often based on the ability to communicate and communicate well as good communication reduces the incidence of misunderstanding and consequent errors, and enables you to make your point quickly, clearly and persuasively.

Communication can be defined simply as the act of transferring information from one place to another. It can be achieved vocally (using voice), in writing (using printed or digital media such as books, magazines, websites or emails), visually (using logos, maps, charts or graphs) or non-verbally (using body language, gestures and the tone and pitch of voice). [1]

Certainly, how well information can be transmitted and received shows how well our communication skills are demonstrated. That’s why one of the most important skills future managers could ever learn is how to communicate effectively with other people. Having the right type of effective communication skills and their developing can help all aspects of your life, from your professional life to social gatherings and everything in between.